

به نام خداوند بخشنده و مهربان

عقرب گزیدگی (Scorpion sting)

رفرنس ها

- کتب:
- اورژانس های طبی پیش بیمارستانی میانی
- اورژانس های طبی پیش بیمارستانی پیشرفته
- گروه تلگرام آموزش اورژانس کشور (مدرس : دکتر نوری ساری)

عقرب ها

- عقربها بندپایان هشت پایي هستند که جز گروه عنکبوتیان (Arachnids) به شمار می روند و دارای غده سمی و عضو نیش زننده در قسمت انتهایی دم می باشند.
- عقربها به ندرت پیدا می شوند. عقربها غالبا در شب حرکت می کنند و در طی روز خود را در زیر ساختمان ها و آوارها پنهان می کنند.
- زهر این جانور در غده های انتهایی دم ذخیره می شود. اگر عقرب تحریک شود با دم خود نیش می زند و تنها مقدار کمی سم را تزریق می کند. زهر عقرب معمولا بسیار دردناک است ولی کشنده نیست و سبب تورم موضعی و تغییر رنگ می شود اما گونه های خطرناک نیز وجود دارند.

عقرب های خطرناک

- دو خانواده مهم از عقرب های خطرناک خانواده اسکورپیونیده ها (Scorpionidea) و خانواده بوتیده ها (Buthidea) هستند که متاسفانه در جنوب ایران نیز مشاهده می شوند.

اسکورپیونیده

بوتیده

تصاویری از اسکورپیونیده ها

تصاویری از بوتیده ها

عقربها در ایران

- عقرب های که در ایران وجود دارند بیشترین میزان گزش در سراسر دنیا را به خود اختصاص داده اند.
- خطرناک ترین نوع عقرب در ایران "گادیم" نام دارد که از خانواده اسکورپیونده است و در جنوب غربی کشور و در منطقه خوزستان یافت می شود که سمی کشنده دارد و همه ساله مشکلاتی را ایجاد می کند. سم سایر عقربها تا این حد کشنده نیست.
- گزش این عقرب درد زیادی ایجاد نمی کند و ممکن است تاخیر در مراجعه موجب عوارض و مرگ گردد.

عقربها در ایران

- از خانواده بوتیده عقرب سیاه بزرگ و عقرب خالدار زرد (مزوبوتوس اوپوس *Mesobuthus eupeus*) در ایران مشاهده می شود.
- گزش عقرب سیاه بسیار دردناک است و درد با سرم ضد سم قابل کنترل است.

عقرب سیاه بزرگ

عقرب خالدار زرد

تشخیص عقرب گزیدگی

- در تشخیص عقرب گزیدگی عوامل زیر کمک کننده هستند:

- فصل (موارد گزش با گرم شدن هوا افزایش می یابد)

- علایم موضعی و عمومی

- محل زندگی (خود محلی ها اطلاعات خوبی دارند)

علائم موضعی عقرب گزیدگی

- بسته به نوع عقرب ومدت زمان پس از گزش علائم فرق می کند.
- درد به همراه علائم ظاهری،ازیک نقطه کوچک مربوط به محل نیش تا قرمزی و اکیموز متفاوت است.
- در مورد عقرب گادیم اگرچه درد کم است ولی تخریب بافت در ساعات بعد قابل توجه خواهد بود.

علايم عمومى عقرب گزیدگی

- برافروختگی صورت و چشم ها
- دیسترس تنفسی
- استفراغ خونى
- درد شکم
- استفراغ
- تارى دید
- لوچى
- سیانوز
- اختلالات ادرارى
- اسپاسم حنجره
- Roving eye movement (علايم گزش شدید)
- Salivation (ترشح بزاق)

علائم عمومی عقرب گزیدگی

- گزش توسط عقرب های خانواده بوتیده درد شدید همراه با علائم اتونوم بروز می دهد در حالی که گادیم بیشتر به شکل اکیموز محل نیش، برافروختگی و ادرار به رنگ آلبالو خود را نشان می دهد.
- تشنج درگزش عقرب محتمل است و در کودکان به همراه مرگ هم بوده است.
- گزش عقرب گادیم سبب همولیز می شود.
- سایر علائم عمومی شامل:
 - سرگیجه، خارش، اختلال حرکات اندامها و حس و اسپاسم عضلات فک و ...
 - در موارد پیشرفته تب و کاهش ادرار و نارسایی کلیه ممکن است دیده شود.

اقدامات پیش بیمارستانی

- بررسی و اطمینان از ایمنی صحنه
- PPE (Personal protective equipment) = تجهیزات حفاظت شخصی
- توجه داشتن به احتمال خطر گزش مجدد
- چک کردن ABC
- آرام کردن بیمار جهت کمک به کمتر شدن جذب زهر
- آتل بندی و قرار دادن اندام پایین تر از سطح قلب
- گذاشتن کیسه یخ در محل گزش (بر خلاف مارگزیدگی)
- حدود سه تا پنج سانتی متر بالاتر از محل نیش را در شرایط خاص میتوان بست به شرطی که بستن موجب قطع نبض نشود.
- برخی از مکاتب فشردن محل زخم جهت خروج زهر را بلافاصله پس از گزش توصیه کرده اند.

اقدامات پیش بیمارستانی

- حال عمومی خوب اولیه دلیل بر سلامت بیمار نیست و ممکن است ساعتها بعد وخامت حال شروع شود که دیگر سرم پادزهر هم اثر کمتری خواهد داشت.
- در مورد بریدن، مکیدن و سوزاندن محل نیش:
- به طور کلی توصیه نمیشود ولی برخی معتقدند اگر تا رسیدن به پادزهر بیش از دو ساعت فاصله است ممکن است سودمند باشد.
- **زود رسیدن به مرکز درمانی یک اصل است**
- الزاما انتقال به بیمارستان نباید باشد بلکه اولین مرکز واجد پادزهر در اولویت است
- در مواردی که طبق بررسی ها عقرب غیر کشنده و کم خطر است (اطلاعات محلی و دانسته های قبلی در مورد محل خدمت) درمان متمرکز بر کنترل درد و کنترل اضطراب بیمار خواهد بود
- برای کنترل درد می توان دو تا سه سی سی لیدوکائین بدون اپی نفرین در بزرگسالان در محل گزش تزریق کرد

اقدامات پیش بیمارستانی

- در مورد عقربهای سمی:
- روشهایی مثل تیغ زدن فشار دادن بریدن و ... را برخی پیشنهاد کرده اند که قبلا ذکر شد اما برداشتن محل نیش در برخی مراکز انجام میشود که در ساعت اول پس از نیش خوردن موثر است و در مواردیکه زمان بیشتری گذشته اما هنوز علایم سیستمیک ایجاد نشده هم انجام میشود
- در مرکز درمانی ممکن است محل نیش به اندازه نیم در نیم سانتی متر در شرایط استریل برداشته شود
- برداشتن نیش در مورد عقربهای سمی خطرناک انجام میشود.
- **سرم پادزهر در موارد سمیت شدید درمان بسیار کلیدی است**
- در موارد همولیز برای جلوگیری از رسوب هموگلوبین در کلیه ها و جلوگیری از نارسایی کلیه مایع درمانی ضروری است.
- در موارد آلرژی، همولیز، اختلالات عصبی یا همودینامیک کورتون توصیه میشود.
- در صورت تشنج:
- دیازپام و فنوباربیتال توصیه می شوند.

سروزباشید پیت

گردآوری و تنظیم:

سیروس اسدی

کارشناس فوریت‌های پزشکی